

7. Шапарова, Н. С. Краткая энциклопедия славянской мифологии / Н. С. Шапарова. – М. : АСТ ; Астрель ; Русские словари, 2001. – 624 с.

РЕЗЮМЕ

Статья посвящена анализу специфики увеличения степени антропоморфности при репрезентации образа вампира в художественной литературе в диахроническом аспекте.

SUMMARY

The article is devoted to the analysis of the specifics of increasing the degree of anthropomorphism of the representation of the vampire image in fiction in the diachronic aspect.

Аўсейчык У. Я.

ЭТНАКУЛЬТУРНЫЯ ПРАЦЭСЫ Ё СТАРАВЕРАЎ БЕЛАРУСІ Ё ХХ – ПЧАТКУ ХХІ СТ.: ГІСТАРЫЯГРАФІЯ І СУЧАСНЫ СТАН ДАСЛЕДАВАННЯЎ

*Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт
(Паступіў у рэдакцыю 10.02.2020)*

У ХХ – пачатку ХХІ ст. беларускае грамадства развівалася ў новых умовах і зведала істотныя перамены. Грамадска-палітычныя і сацыяльна-эканамічныя пераўтварэнні ў гэты перыяд выклікалі значную трансфармацыю культуры насельніцтва Беларусі. На тэрыторыі краіны як у мінулы перыяд, так і ў наш час побач з беларусамі пражываюць рускія, палякі, яўрэі, латышы, літоўцы, цыганы і іншыя народы. Усе яны маюць адметнасці ў культуры і побыце. А таму ўсебаковая характарыстыка этнакультурнага развіцця беларускага грамадства немагчымая без аналізу гэтых працэсаў у этнічных груп, якія пражываюць на тэрыторыі краіны.

Сярод усіх этнічных супольнасцей Беларусі вылучаюцца стараверы, якія маюць не толькі этнічную (як прадстаўнікі рускага этнасу), але і выразную канфесійную адметнасць. У дадзеным артыкуле аналізуецца гістарыяграфія і сучасны стан даследаванняў, прысвечаных розным аспектам этнакультурных працэсаў у старавераў Беларусі ў ХХ – пачатку ХХІ ст.

У пачатку ХХ ст. быў апублікаваны шэраг гісторыка-этнаграфічных прац, у якіх разглядаліся гісторыя і культура старавераў Беларусі. Асноўная ўвага ў гэтых публікацыях засяроджана на агульнай характарыстыцы актуальнага на той час стану стараверскай супольнасці, а таксама на апісанні гаспадарчых заняткаў, адзення, жылля, духоўных традыцый і г. д. Толькі ў рэдкіх даследаваннях пачатку ХХ ст. разгледжаны пытанні эвалюцыі культуры старавераў. Да іх ліку адносіцца грунтоўная праца А. А. Станкевіча «Очерк возникновения русских поселений на Литве» [24]. У ёй аналізуецца эканамічныя пераўтварэнні ў асяроддзі старавераў у пачатку ХХ ст., працэсы ўзнікнення новых пасяленняў і развіццё старых, разгледжаны змены ў гаспадарчай дзейнасці, працэсы міграцыі стараверскага насельніцтва.

У міжваенны перыяд асобныя аспекты этнакультурных працэсаў у стараверскім асяроддзі разглядаліся ў працах О. Хедэмана і М. Пецюкевіча. Гэтыя працы геаграфічна адносяцца да Браслаўшчыны, якая ў той час уваходзіла

ў склад Польшчы. У кнізе О. Хедэмана «Historja powiatu Braślawskiego» [34] змешчаны некаторыя заўвагі аб зменах, што адбыліся ў побыце, рэлігійнай сферы стараверскага насельніцтва ў канцы XIX ст. і першых двух дзесяцігоддзях XX ст. М. Пецюкевіч таксама разглядаў некаторыя аспекты эвалюцыі гаспадарчых заняткаў і адзення рускіх перасяленцаў [36].

У 1950 – 1980-х гадах надрукаваны шэраг прац па гісторыі і культуры старавераў на літоўскіх і латвійскіх землях. Некаторыя з гэтых даследаванняў закраналі і старавераў Паўночнай Беларусі. Сярод прац па стараверах Латвіі асабліва вылучаюцца публікацыі А. А. Заварынай, у прыватнасці, манаграфія «Русское население восточной Латвии во второй половине XIX – начале XX века» [5]. Даследчыца падрабязна разгледзела гісторыю і матэрыяльную культуру старавераў былых Рэжыцкага, Люцынскага і Дзвінскага паветаў Віцебскай губерні. Разам з латгаліямі матэрыяламі А. А. Заварына прааналізавала і некаторыя звесткі з Паўночнай Беларусі. Аўтар не толькі звярнула да традыцыйных форм матэрыяльнай культуры, але і разгледзела пытанні яе эвалюцыі ў 2-й палове XIX – пачатку XX ст., дала характарыстыку зменам, якія адбыліся ў гэты перыяд у земляробстве, жывёлагадоўлі, жыллі, адзенні, традыцыйнай кухні.

У беларускай гістарычнай навуцы да пачатку 1990-х гадоў амаль не існавала спецыяльных прац, прысвечаных стараверам. Першым сур'ёзным даследаваннем па гэтай праблематыцы стала манаграфія Т. П. Кароткай, К. С. Пракошынай і Г. А. Чуднікавай «Старообрядчество в Беларуси» [12]. Асноўная ўвага ў ёй нададзена разгляду рэлігійна-філасофскіх асноў стараверскага насельніцтва і характарыстыцы стараабрадніцтва як канфесіі. У кнізе аналізуюцца і тыя змены, якія адбыліся ў рэлігійным жыцці старавераў Беларусі ў 1950 – 1980-х гадах.

Сярод даследаванняў 1990 – 2000-х гадоў, прысвечаных стараверам Беларусі, вылучаюцца лінгвістычныя працы супрацоўнікаў Віцебскага дзяржаўнага ўніверсітэта Н. Я. Мініна, А. Ю. Муратава і І. Я. Кураш. У даследаваннях Н. Я. Мінінай, акрамя аналізу фанетычных і граматычных асаблівасцей стараверскіх гаворак рэгіёна, вылучаны моўныя і культурныя запазычанні ад мясцовага беларускага насельніцтва, выяўлены інавацыі пазнейшых перыядаў [19]. Трансфармацыя антрапаніміі стараверскіх гаворак разгледжана А. Ю. Муратавай [21] і І. Я. Кураш [16 – 17].

Даследаванне старавераў на беларускіх землях актывізавалася ў 2000-я гады. Дадзенай праблематыцы была прысвечана канферэнцыя «Старообрядчество как историко-культурный феномен» (Гомель, 2003 г.). У шэрагу артыкулаў знайшлі адлюстраванне гісторыя і культура старавераў Беларусі ў XX – пачатку XXI ст. Так, змены ў рэлігійным жыцці старавераў горада Віцебска пасля прыняцця ўказа 1905 г. «Аб умацаванні пачаткаў верацярпімасці» ахарактарызавала Т. В. Дабжынская [25, с. 67 – 70]. А. І. Зелянкова на аснове матэрыялаў апытання прадставіла характарыстыку стараверскай супольнасці вёскі Крупец Добрушкага раёна [25, с. 85 – 87]. Удзел старавераў у палітычным жыцці ў 1905 – 1907 гг. прааналізаваў Д. С. Лаўрыновіч [25, с. 148 – 150]. С. І. Леонцьева разгледзела пытанні ўзроўню адукацыі сярод

старавераў Веткаўшчыны ў канцы XIX – 1-й палове XX ст. [25, с. 150 – 156]. Жылой архітэктуры старавераў Гомеля ў пачатку XX ст. прысвечаны артыкул Т. Ф. Літвінавай [25, с. 156 – 161]. Характарыстыка старавераў як этнаканфесійнай групы на Гомельшчыне ў 1920 – 1930-я гады прадстаўлены ў матэрыяле С. А. Пасталоўскага [25, с. 233 – 235]. А ўзаемаадносіны старавераў з савецкай уладай на Гомельшчыне ў 1920-я гады ахарактарызаваў М. І. Старавойтаў [25, с. 260 – 263].

У беларускай гістарыяграфіі 1990 – 2000-х гадоў істотная роля ў вывучэнні стараверства на Беларусі належыць А. А. Гарбацкаму. Асноўныя яго працы храналагічна не выходзяць за рамкі пачатку XX ст. Па гэтай прычыне толькі ў некаторых з іх разглядаюцца асобныя аспекты этнакультурных працэсаў у старавераў у XX – пачатку XXI ст. Так, у манаграфіі «Старообрядчество на белорусских землях» [4] прааналізавана палітычнае і эканамічнае становішча старавераў Беларусі ў пачатку XX ст., вылучаны некаторыя фактары, якія паўплывалі на змены ў іх жыцці ў канцы XIX – пачатку XX ст.

У 2000-я гады па гісторыі і культуры старавераў Паўночнай Беларусі апублікавала шэраг даследаванняў Т. В. Трафімава (Дабжынская) [27 – 29]. Яе працы прысвечаны пераважна стараверам заходняга Падзвіння і тычацца перыяду з канца XIX да пачатку XX ст. Але аўтарам выкарыстаны і матэрыялы больш позняга перыяду. Паколькі ў артыкулах шырока прадстаўлены матэрыялы палявых этнаграфічных даследаванняў (у асноўным, успаміны рэспандэнтаў 1920 – 1930-х гадоў нараджэння), то гаворка часта вядзецца і пра ўсю 1-ю палову XX ст.

Яшчэ адзін даследчык старавераў Паўночнай Беларусі У. Іваноў у сваіх працах закранаў пытанні эвалюцыі традыцыйнай культуры старавераў і іх ідэнтычнасці, змен у культавай сферы на працягу XX – пачатку XXI ст. У артыкуле «Пра беларускі ўплыў на віцебскіх старавераў» [8] прааналізаваны ўплыў мясцовага беларускага насельніцтва на характар этнакультурных працэсаў у асяроддзі старавераў у XX ст. Некаторыя змены ў рэлігійным жыцці і сацыяльных адносінах у 2-й палове XX ст. раскрываюцца ў працы «Аб кабетам, якія “папуюць”: аб ролі і месцы жанчынаў у рэлігійным жыцці стараверства Віцебшчыны» [7]. Змены ў ідэнтычнасці старавераў у канцы XIX – пачатку XXI ст. разглядаюцца ў артыкуле «Эвалюцыя тоеснасці і культуры старавераў паўночнай Беларусі, канец XIX – пачатак XXI стагоддзя» [9].

Даследаваннем старавераў Усходняй Беларусі займаецца Т. І. Хурсан. Яе работы ў асноўным прысвечаны разгляду культурных традыцый старавераў, аўтар рэдка аналізуе іх эвалюцыю ў XX – пачатку XXI ст. Некаторыя змены ў рэлігійным жыцці старавераў Усходняй Беларусі ў XX ст., уплыў на яго мерапрыемстваў савецкай улады разгледжаны ў працы «Рэлігійная дзейнасць стараабраднікаў Усходняй Беларусі ў XX стагоддзі» [33]. Апісанне традыцый вясельнай, радзіннай і пахавальнай абраднасці на аснове матэрыялаў палявых даследаванняў прадстаўлена ў артыкулах «Асаблівасці сямейных традыцый стараабраднікаў Усходняй Беларусі» [30] і «Вясельны абрад стараабраднікаў Беларускага Падняпроўя» [31]. Асаблівасці гаспадарчых заняткаў старавераў у Магілёўскай губерні на пачатку XX ст. ахарактарызаваны ў працы «Рассяленне і

заняткі стараабраднікаў на тэрыторыі Усходняй Беларусі» [32].

Вывучэннем гісторыі старавераў Беларусі ў 1920 – 1930-я гады займаецца С. А. Пасталоўскі. Спроба характарыстыкі стану стараверскага грамадства ў названы перыяд зроблена аўтарам у артыкуле «Паўсядзённае жыццё старавераў у Беларусі ў 1920 – 1930-я гады» [22], дзе разгледжаны ўплыў мерапрыемстваў савецкай улады на жыццё старавераў. Матэрыялы даследавання тычацца толькі ўсходняй Беларусі, але высновы аўтар пашырае на тэрыторыю ўсёй краіны. Улічваючы той факт, што стараверы заходняй Беларусі ў 1920 – 1930-х гадах пражывалі ў абсалютна іншых умовах, высновы С. А. Пасталоўскага выглядаюць павярхоўнымі. У працы «Рэлігійнае жыццё стараверскага насельніцтва ў БССР у 1920-я гг.» [23] аўтар даў характарыстыку асаблівасцям узаемаадносін старавераў з савецкай уладай, разгледзеў змены ў побыце і рэлігійнай культуры.

Стараверам Беларусі ў XX – пачатку XXI ст. прысвяціла некалькі прац Г. І. Каспяровіч. Даследчыца ахарактарызавала гаспадарчыя заняткі рускіх (у тым ліку і старавераў) на беларускіх землях у канцы XIX – XX ст. [11]. Асобныя пытанні аб стараверах Беларусі разгледжаны ў раздзеле «Русские» калектыўнай манаграфіі «Кто живёт в Беларуси» [15]. Ахарактарызаваны дэмаграфічныя працэсы ў XX ст., выўялены некаторыя змены ў матэрыяльнай культуры (гаспадарчых занятках, планіроўцы паселішчаў, народнай кулінарыі, традыцыйным адзенні) і сямейнай абраднасці.

Асобныя аспекты з гісторыі і культуры старавераў Беларусі былі разгледжаны ў сувязі з даследаваннямі розных пытанняў гістарычнай і народазнаўчай праблематыкі. Так, некаторыя аспекты з гісторыі стараверскай канфесіі на Беларусі ў XX ст. асветлены ў калектыўнай манаграфіі «Канфесіі на Беларусі» (канец XVIII – XX ст.) [10]. Этнаканфесійныя стэрэатыпы ў беларускай вёсцы адносна старавераў і характар этнакультурнага ўзаемадзеяння з беларускім насельніцтвам на аснове матэрыялаў канца XX – пачатку XXI ст. разгледжаны ў калектыўных артыкулах М. П. Антропава, А. М. Боганевай, Т. В. Валодзінай [1], С. А. Захаркевіча і Ю. І. Внуковіча [6]. Змены ў грамадскім і культурна-асветніцкім жыцці старавераў Заходняй Беларусі ў складзе Польскай дзяржавы ў 1920 – 1930-я гады прааналізаваў А. М. Вабішчэвіч [3]. Сучасную структуру стараверскай царквы на Віцебшчыне ахарактарызаваў В. У. Старасценка [26]. Агульнае апісанне гістарычнага развіцця стараверскай супольнасці ў Беларусі ў XX ст. прадстаўлена ў артыкуле Ю. Г. Болатавай «Стараабраднікі Беларускага Падзвіння і Падняпроўя: гісторыя і сучаснасць» [2]. Праца не вылучаецца навізнай вынікаў і абапіраецца на апублікаваныя раней высновы іншых аўтараў. Статыстычная характарыстыка старавераў Бабруйскай вобласці ў 1940 – 1950-х гадах зроблена І. М. Мароз [18].

У сучасны перыяд вывучэннем гісторыі і культуры старавераў Беларусі займаюцца і замежныя вучоныя. Даследаванне старавераў літоўска-латвійска-беларускага памежжа ажыццяўляе Н. А. Марозава. Яна ўдакладніла арэалы рассялення старавераў на літоўскіх і памежных з імі беларускіх і латвійскіх землях у сучасны перыяд, ахарактарызавала дэмаграфічныя працэсы ў асяроддзі старавераў у 2-й палове XX ст. [20]. Польская даследчыца І. Янушэўска-Юркевіч разгледзела удзел стараверскага насельніцтва Віленшчыны (у тым ліку і

беларускіх тэрыторый) у палітычным жыцці Польшчы ў 1920 – 1930-я гады [35].

Вывучэннем стараверскага насельніцтва беларуска-расійска-ўкраінскага памежжа займаецца расійская даследчыца М. В. Качэргіна. Пытанні развіцця стараверскіх абшчын Гомельшчыны (пераважна ў ваколіцах Ветка) у канцы XIX – першых трох дзесяцігоддзях XX ст. разгледжаны ў манаграфіі «Стародубье и Ветка в истории русского старообрядчества (1760 – 1920 гг.): демографическое развитие старообрядческих общин, предпринимательство, духовная жизнь, культура» [13]. У працы дадзена характарыстыка змен у прававым становішчы стараверскіх абшчын у пачатку XX ст., дэмаграфічных працэсаў стараверскага насельніцтва ў рэгіёне, прааналізаваны ўзровень прамысловага і сельскагаспадарчага развіцця, коратка ахарактарызаваны жыллё і планіроўка паселішчаў, разгледжаны стан стараверскага мастацтва (іканапісных традыцый, меднай пластыкі, вышыўкі). Асобная глава манаграфіі прысвечана аналізу змен у стараверскім грамадстве пасля ўсталявання савецкай улады. Уплыў грамадска-палітычных фактараў на развіццё стараверскіх абшчын рэгіёна прааналізаваны ў артыкуле М. В. Качэргінай «Старообрядческие общины пограничных территорий России, Украины и Беларуси: история и современность» [14].

Такім чынам, у этналагічнай навуцы адсутнічае комплекснае даследаванне этнакультурных працэсаў у старавераў Беларусі ў XX – пачатку XXI ст. Толькі некаторыя аспекты гэтай праблематыкі знайшлі адлюстраванне ў шэрагу прац. Пераважная большасць з іх толькі раскрывае асобныя змены на працягу адзначанага перыяду або змяшчае апісанні розных аспектаў культуры старавераў Беларусі.

ЛІТАРАТУРА

1. Антропаў, М. Этнаканфесійныя стэрэатыпы ў беларускай вёсцы (канец XX – пачатак XXI ст.). / М. Антропаў, А. Боганева, Т. Валодзіна // Беларускі гістарычны агляд. – 2007. – Т. 14. – С. 141 – 178.
2. Болатова, Ю. Г. Стараабраднікі Беларускага Падзвіння і Падняпроўя: гісторыя і сучаснасць / Ю. Г. Болатова // Беларускі гістарычны часопіс. – 2008. – № 9. – С. 10 – 17.
3. Вабішчэвіч, А. М. Грамадска-культурная і рэлігійна-асветніцкая дзейнасць рускіх стараабраднікаў у Польшчы у 1920 – 1930-я гады / А. М. Вабішчэвіч // Вестник Полоцкого государственного университета. Серия А. Гуманитарные науки. – 2008. – № 1. – С. 101 – 108.
4. Горбацкий, А. А. Старообрядчество на белорусских землях / А. А. Горбацкий. – Брест : БрГУ, 2004. – 305 с.
5. Заварина, А. А. Русское население восточной Латвии во второй половине XIX – начале XX века : историко-этнографический очерк / А. А. Заварина. – Рига : Зинатне, 1986. – 246 с.
6. Захаркевіч, С. А. Паўсядзённая культура Старообрядческие общины пограничных территорий России, Украины и Беларуси: история и современность «старавераў» у беларуска-латышка-літоўскім памежжы (на падставе палявых этнаграфічных матэрыялаў) / С. А. Захаркевіч, Ю. І. Внуковіч // Беларусь праз прызму рэгіянальнай гісторыі: Браслаўскія чытанні : да 950-годдзя горада Браслава : зб. навук. арт. – Мінск, 2016. – С. 157 – 167.
7. Іваноў, У. Аб кабетах, якія «папуюць»: аб ролі і месцы жанчынаў у рэлігійным жыцці стараверства Віцебшчыны / У. Іваноў // Женщины в политике: новые подходы к политическому. – 2013. – Вып. 2. Личное как политическое. – С. 31 – 37.
8. Іваноў, У. Пра беларускі ўплыў на віцебскіх старавераў / У. Іваноў // Палітычная

сфера. – 2008. – № 10. – С. 102 – 107.

9. Іваноў, У. Эвалюцыя тоеснасці і культуры старавераў паўночнай Беларусі, канец XIX – пачатак XXI стагоддзя / У. Іваноў // Палітычная сфера. – 2010. – № 14. – С. 195 – 210.

10. Канфесіі на Беларусі (канец XVIII – XX ст.) / В. В. Грыгор’ева [і інш.]. – Мінск : Экаперспектыва, 1998. – 340 с.

11. Касперович, Г. И. Хозяйственные занятия русских в Беларуси / Г. И. Касперович // Пытанні мастацтвазнаўства, этналогіі і фалькларыстыкі / НАН Беларусі, Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя К. Крапівы ; навук. рэд. А. І. Лакотка. – Мінск, 2007. – Вып. 3, ч. 2. – С. 116 – 121.

12. Короткая, Т. П. Старообрядчество в Беларуси / Т. П. Короткая, Е. С. Прокошина, А. А. Чудникова. – Минск : Наука и техника, 1992. – 115 с.

13. Кочергина, М. В. Стародубье и Ветка в истории русского старообрядчества (1760 – 1920 гг.): демографическое развитие старообрядческих общин, предпринимательство, духовная жизнь, культура / М. В. Кочергина. – Брянск : Ладомир, 2011. – 451 с.

14. Кочергина, М. В. Старообрядческие общины пограничных территорий России, Украины и Беларуси: история и современность / М. В. Кочергина // Учёные записки. Электронный научный журнал Курского государственного университета. – 2017. – № 2. – С. 14 – 20.

15. Кто живёт в Беларуси / А. Вл. Гурко [и др.]. – Минск : Белорусская наука, 2012. – 799 с.

16. Кураш, И. Я. Фонетическая адаптация личных собственных имён старообрядцев / И. Я. Кураш // Веснік Віцебскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя П. М. Машэрава. – 2005. – № 4. – С. 75 – 79.

17. Кураш, И. Я. Явление интерференции в именнике старообрядцев / И. Я. Кураш // Учёные записки Витебского государственного университета имени П. М. Машерова. – 2010. – Т. 9. – С. 41 – 46.

18. Мароз, І. М. Стараабрадніцтва Бабруйскай вобласці (1944 – 1954 гг.) / І. М. Мароз // Веснік Брэсцкага ўніверсітэта. Серыя 2. Гісторыя. Эканоміка. Права. – 2014. – № 2. – С. 86 – 90.

19. Минина, Н. Е. Островные русские говоры Витебщины / Н. Е. Минина. – Витебск : ВГУ им. П. М. Машерова, 2003. – 159 с.

20. Морозова, Н. Староверы Литвы: к вопросу о местах компактного проживания в прошлом и настоящем / Н. Морозова // Перекрёстки. – 2012. – № 3-4. – С. 136 – 147.

21. Муратова, Е. Ю. Именник старообрядческой общины на территории Миорского района Витебской области : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.01 / Е. Ю. Муратова ; БГУ. – Минск, 1994. – 21 с.

22. Пасталоўскі, С. А. Паўсядзённае жыццё старавераў у Беларусі ў 1920 – 1930-я гады / С. А. Пасталоўскі // Весці Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. Серыя гуманітарных навук. – 2007. – № 4. – С. 51 – 56.

23. Пасталоўскі, С. А. Рэлігійнае жыццё стараверскага насельніцтва ў БССР у 1920-я гг. / С. А. Пасталоўскі // Молодёжь в науке – 2007 : в 4 ч. – Минск, 2008. – Ч. 2. Серия гуманитарных наук. – С. 227 – 230.

24. Станкевич, А. Очерк возникновения русских поселений на Литве / А. Станкевич. – Вильно : Губернская тип., 1909. – [2], 140 с.

25. Старообрядчество как историко-культурный феномен : материалы Междунар. науч.-практ. конф., Гомель, 27-28 февраля 2003 г. – Гомель : ГГУ, 2003. – 312 с.

26. Старостенко, В. В. Региональная структура старообрядчества в восточной Беларуси в 2000-х гг.: особенности и динамика развития / В. В. Старостенко // Религия и общество – 13: сб. науч. ст. / под общ. ред. В. В. Старостенко, О. В. Дьяченко. – Могилёв, 2019. – С. 141 – 146.

27. Трофимова, Т. В. Особенности одежды старообрядцев Витебщины в конце XIX – начале XX века / Т. В. Трофимова // Брэсцкая царкоўная унія (1596 – 2006): гісторыя і

сутнасць: зб. навук. арт. – Брэст, 2006. – С. 133 – 137.

28. Трофимова, Т. В. Духовная культура старообрядцев Витебщины в конце XIX – начале XX века / Т. В. Трофимова // Православие в духовной жизни Беларуси : сб. трудов III Междунар. науч.-практ. конф., Брест, 24-25 октября 2013 г. / под общ. ред. А. А. Горбацкого. – Брест, 2015. – С. 155 – 164.

29. Трофимова, Т. В. Семейные обряды старообрядцев Витебщины в конце XIX – первой половине XX века / Т. В. Трофимова // Рэлігія на памежжы: еўрарэгіён «Буг» : зб. навук. прац. – Брэст, 2008. – С. 81 – 89.

30. Хурсан, Т. І. Асаблівасці сямейных традыцый стараабраднікаў Усходняй Беларусі / Т. І. Хурсан // Пытанні мастацтвазнаўства, этналогіі і фалькларыстыкі / НАН Беларусі, Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя К. Крапівы; навук. рэд. А. І. Лакотка. – Мінск, 2008. – Вып. 4. – С. 429 – 435.

31. Хурсан, Т. І. Вясельны абрад стараабраднікаў Беларускага Падняпроўя / Т. І. Хурсан // Пытанні мастацтвазнаўства, этналогіі і фалькларыстыкі / НАН Беларусі, Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры; навук. рэд. А. І. Лакотка. – Мінск, 2016. – Вып. 21. – С. 276 – 282.

32. Хурсан, Т. І. Рассяленне і заняткі стараабраднікаў на тэрыторыі Усходняй Беларусі / Т. І. Хурсан // Беларускі гістарычны часопіс. – 2008. – № 9. – С. 18 – 25.

33. Хурсан, Т. І. Рэлігійная дзейнасць стараабраднікаў Усходняй Беларусі ў XX стагоддзі / Т. І. Хурсан // Беларусь у XIX – XXI стагоддзях: праблемы этнакультурнага і нацыянальна-дзяржаўнага развіцця: зб. навук. арт. – Гомель, 2013. – С. 221 – 229.

34. Hedeman, O. Historia powiatu Brasławskiego / O. Hedeman. – Wilno : Polska Druk. Nakładowa «Lux», 1930. – 434 s.

35. Januszewska-Jurkiewicz, J. Stosunki narodowościowe na Wileńszczyźnie w latach 1920 – 1939 / J. Januszewska-Jurkiewicz. – Katowice: WUŚ, 2010. – 710 s.

36. Pieciukiewicz, M. Cechy prymitywne w kulturze ludowej staroobrzędowców w pow. Brasławskim: teza magisterska / M. Pieciukiewicz. – Wilno : [b. w.], 1938. – IV+66+6 s.

РЕЗЮМЕ

В статье рассматривается отечественная и зарубежная историография по вопросам этнокультурных процессов у старообрядцев Беларуси в XX – начале XXI в. Выделяются этапы в изучении проблематики, раскрывается значимость исследований и их вклад в белорусскую науку. Приходим к выводу, что в этнологической науке отсутствует комплексное исследование этнокультурных процессов у староверов Беларуси в XX – начале XXI в. Только отдельные аспекты этой проблематики нашли отображение в ряде работ.

SUMMARY

The article deals with the domestic and foreign historiography on the issues of ethno-cultural processes among the Old Believers of Belarus in the twentieth and early twentieth centuries. It highlights the stages in the study of the problems, reveals the importance of research and their contribution to the Belarusian science. We come to the conclusion that there is no complex research of ethnocultural processes among Old Believers of Belarus in the XX – early XXI century. Only some aspects of this problem are reflected in a number of works.